

Nr 21**Lagutskottets betänkande i anledning av motion
angående påföljden av utebliven likvid vid el-leverans.**

I motionen 1971: 658 av fru Mogård (m) och fru Kristensson (m) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att avstängning som påföljd vid underlåtenhet att fullgöra betalningsskyldighet gentemot elkraftsleverantör ej bör tillämpas utan föregående prövning i det enskilda fallet av lämplig myndighet.

Utskottet har inhämtat utlåtande över motionen från Göta hovrätt, socialstyrelsen, kommerskollegium och konsumentombudsmannen. På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Hyresgästernas riksförbund, Stockholms kommun, Svenska elverksföreningen och Svenska kommunförbundet.

Stockholms kommun har bifogat yttranden av industriverksstyrelsen och socialnämnden i kommunen.

Gällande rätt

Enligt lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen) fordras koncession för att utföra starkströmsledning. Enligt 2 § 4 mom. ellagen är den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution av elektrisk starkström pliktig att, om ej särskilda skäl är till undantag, tillhandahålla ström åt envar som inom området har behov därav för normalt förbrukningsändamål. Frågor om förpliktelser enligt lagrummet prövas av kommerskollegium enligt bemyndigande i kungl. brev den 15 november 1957. Enligt 2 § 7 mom. ellagen är koncessionshavaren skyldig att, på framställning av den som nyttjar elektrisk ström från anläggningen eller önskar komma i åtnjutande därav, för åstadkommande av skälighetsprissättning underkasta sig reglering av pris och övriga villkor för leverans eller överföring av strömmen. Prisregleringen verkställs av en särskild nämnd, bestående av fem av Konungen för viss tid förordnade ledamöter. Framställning om prisreglering skall inges till kommerskollegium, som, därest framställningen ej finnes uppenbart ogrundad, har att överlämna den till nämndens prövning. Över kommerskollegii eller nämndens beslut må klagan inte föras. Avtal, stridande mot nämndens beslut, är utan verkan.

Författningsbestämmelse, som ger myndighet rätt att ingripa till konsumentens förmån om denne avstängs från elleverans på grund av utebliven betalning, finns inte.

Nämnda bestämmelser i ellagen tillkom genom lagändring (1957: 383) den 27 juni 1957. Till grund för lagstiftningen låg ett av elkraftutredningen av år 1943 år 1954 avlämnat betänkande angående elkraftförsörjningen (SOU 1954: 12). I betänkandet (s. 262) anfördes i fråga om rättsförhållandet mellan elkraftleverantören och abonnenten att detta i allmänhet regleras av ett avtal, varigenom leverantören åtar sig att tillhandahålla kraft och abonnenten att betala kraften. Utredningen anförde vidare att svensk lagstiftning i mycket ringa utsträckning berör avtalen om leverans av elkraft. Någon rättspraxis hade inte utvecklats på området, och inom rättsvetenskapen var hithörande problem knappast alls behandlade. Utredningen framhöll att tvister i anledning av avtal mellan leverantör och abonnent i brist på direkta bestämmelser fick avgöras med ledning av 1915 års lag om avtal och 1905 års lag om köp och byte av lös egendom.

Avtalsförhållandena rörande abonnemang på elektrisk energi brukar regleras i reglementen som i huvudsak överensstämmer med ett förslag till reglemente för kommunalt elverk, upprättat av Svenska elverksförbundet den 18 december 1956. I detta förslag finns intagen en bestämmelse, punkt 41, enligt vilken tillförseln av elenergi må avstängas om räkning på elenergi eller på annan elverkets kostnad för leveransen ej gäldas inom angiven tid.

Ifrågavarande bestämmelse bygger alltså på gällande huvudregel om avtalsfrihet på förmögenhetsrätts område. Från denna regel finns undantag. I detta sammanhang kan erinras att riksdagen under vårsessionen i år antagit lag (1971: 112) om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor. I 1 § av denna lag föreskrivs att om villkor, som näringsidkare använder vid erbjudande av vara eller tjänst till konsument för enskilt bruk, med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter är att anse som otillbörligt mot konsumenten, marknadsrådet, om det är påkallat från allmän synpunkt, kan meddela näringsidkaren förbud att framdeles i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor. Förbud skall förenas med vite, om ej detta av särskilda skäl är obehövligt. Enligt 2 § upptas fråga om förbud efter ansökan. Sådan ansökan görs av konsumentombudsmannen.

Avstängningsrätt vid leverans av kommunala nyttigheter förekommer inte bara i fråga om elektrisk energi. I lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar föreskrives sålunda i 30 § att, om fastighetsägare försummar att betala avgift som avses i lagen eller att i annat väsentligt hänseende iakttaga vad som åligger honom och har huvudmannen ej genom anmaning kunnat åstadkomma rättelse, huvudmannen får stänga av vattentillförseln till fastigheten, om detta kan ske utan att sanitär olägenhet uppkommer. Kostnad för avstängningsåtgärd får påföras fastighetsägaren. Har huvudman eller fastighetsägare överskridit sin rätt eller åsidosatt sin skyldighet i förhållande till den andre,

skall han enligt 29 § återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts samt ersätta skadan. Va-nämnden prövar enligt 37 § punkt 6 mål som rör tvist mellan huvudman och fastighetsägare om skadestånd eller annan påföljd enligt nämnda pragrafer.

Av andra bestämmelser som syftar till att bereda skydd mot avbrott i möjligheten att bagagna olika nyttigheter må nämnas följande.

I 65 § utsökningslagen (1877: 31) finns regler om utmätningsfrihet för viss egendom, nämligen dels kläder, möbler och husgeråd, som gäldenären behöver för sitt dagliga liv, dels medel för upphålle under den närmaste tiden.

I 3 kap. lagen (1907: 36) om nyttjanderätt till fast egendom finns bestämmelser om att hyresgäst, som dröjt med betalning av hyra under så lång tid att hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att uppsäga avtalet, inte får skiljas från lägenheten om rättelse sker innan hyresvärden gjort bruk av sin rätt att uppsäga avtalet (43 §) eller i fall då hyresvärden uppsagt avtalet, hyran betalas senast tolfte söckendagen från uppsägning (44 §).

I 2 § lagen (1915: 219) om avbetalningsköp finns regler som skyddar köpare som underlåtit att betala förfallna avbetalningsposter för påföljd genom bl. a. återtagande av godset.

Enligt 193 § andra stycket utsökningslagen äger utmätningsmannen under viss tid medge anstånd med avhysning.

Motionen

I motionen anförs inledningsvis att det i pressen tid efter annan refereras fall där familjer, många gånger med minderåriga barn, blivit utestängda från elleverans på grund av utebliven betalning. Enligt motionärerna har härigenom inte sällan uppstått olägenheter av för vårt samhälle icke tolerabel natur. Efter att ha erinrat om att elkraftutredningen av år 1943 anfört att eventuella tvister mellan leverantör och abonnent får lösas med ledning av avtalslagen av år 1915 och 1905 års lag om köp och byte av lös egendom framhåller motionärerna att starka skäl, framför allt av social natur, torde föreligga för att dylika tvister skall behandlas i en annan ordning. Motionärerna erinrar vidare om att det av Svenska elverksföreningen utfärdade standardreglementet för kommunala elverk, på vilket de flesta reglementen bygger, innehåller en bestämmelse med innebörd att leverantören äger rätt att omedelbart avbryta kraftleveransen till abonnent om denne underlåter att fullgöra sina betalningsförpliktelser gentemot leverantören. Enligt motionärerna torde bakgrunden till standardreglementets bestämmelse vara helt klar. Liksom vid ett vanligt avtalsförhållande svarar båda parter för att utfästa prestationer också fullföljes. Om den ena parten, i detta fall abonnenten, brister i sitt fullgörande skall heller inte den andra parten

som princip behöva fullfölja sin prestation. Motionärerna pekar på att det ibland finns anledning att göra undantag från dessa på avtalslagen och köplagen grundade principer. Så sker också inom ramen för nämnda lagar, främst för att skydda den i allmänhet, i förhållande till säljaren, svagare köparen, framhåller motionärerna.

Samhällsutvecklingen har, fortsätter motionärerna, inneburit att elström i dag används för betydligt flera olika ändamål än tidigare. För uppvärmning, för matlagning, för livsmedelsförvaring och för belysning är elströmmen för många oundgängligen nödvändig. Motionärerna framhåller att en avstängning på grund av utebliven betalning kan få konsekvenser av framför allt social art som inte står i någon rimlig proportion till det ifrågavarande avtalsbrottet. Motionärerna anser därför att avstängning, då det gäller hushåll, ej bör få ske med mindre prövning skett av myndighet som kan bedöma påföljdens verkningar i det enskilda fallet. Lämplig myndighet torde enligt motionärerna vara socialnämnden som i förekommande fall också bör ha möjlighet att överta betalningsansvaret.

Motionärerna anför att det tidigare gentemot förslag med liknande syfte invänts att hotet om avstängning av elkraftleveranserna utgör ett verksamt medel för att tvinga dåliga betalare till prestation. Motionärerna påpekar emellertid att möjligheten till avstängning bibehålls enligt deras förslag. Det avgörande är, anför de, att avstängningshot inte får sättas i verket förrän myndighet företagit prövning av det enskilda fallet. Någon risk för överbelastning av domstolsväsendet, genom att lagsökning och betalningsföreläggande skulle framstå som leverantörens enda möjligheter att utfå betalning, föreligger därför knappast enligt motionärernas mening. Ej heller anser de att myndigheten torde löpa någon större risk för överbelastning på grund av för många prövningsärenden, då de flesta betalningsskyldiga med fog kan förutsättas prestera betalning vid upprepad hot om framtida indragning av leveranserna. En bestämelse av ovan skisserat slag skulle med största sannolikhet nå dem som är i verkligt behov av skydd, men heller inga flera, anför motionärerna avslutningsvis.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1970 års riksdag behandlades motionsyrkanden med samma innehåll som förevarande yrkande (1970: I: 989 av herr Åkerlund samt 1970: II: 1135 av fru Mogård och fru Kristensson).

Efter att ha inhämtat yttrande över motionerna från Svenska elverksföreningen anförde *allmänna beredningsutskottet* i sitt utlåtande 1970: 39 att utskottet instämde med motionärerna i att avstängning av leveransen av elektrisk energi i vissa fall kan medföra stora olägenheter inte minst därför att elenergin i våra dagar bl. a. används för uppvärmning och för

hushållsändamål, t. ex. för frysexboxar. Utskottet hänvisade härefter till att Svenska elverksföreningen i sitt remissvar anfört att domstolarnas arbetsbelastning skulle öka kraftigt om elleverantörerna övergick till att allmänt använda lagsökning eller betalningsföreläggande. Det förekom nämligen hundratusentals fall årligen där elleverantörerna tillgriper avstängningshotet för att få sina fordringar betalda. Med hänvisning till det anförda hemställde utskottet att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Remissvaren

Inte någon av remissinstanserna tillstyrker yrkandet om lagstiftning av det slag som motionärerna åsyftar. I flera av remissvaren betonas dock behovet av kontakt mellan elleverantörer och socialmyndigheter i avstängningsärenden. Sålunda anför *Göta hovrätt* att det självfallet är önskvärt att det på frivillig väg upprätthålls sådan kontakt mellan elleverantörerna, ofta kommunala organ, och socialmyndigheterna att socialmyndigheterna bereds möjlighet att hjälpa i fall då det är uppenbart att deras ingripande är påkallat. *Socialstyrelsen* anför att det torde vara tillräckligt att Kungl. Maj:t uppdrar åt socialstyrelsen att på lämpligt sätt göra kommunerna uppmärksamma på berörda problem och att styrelsen i form av meddelandeblad eller på annat sätt lämnar anvisningar i enlighet med de intentioner motionärerna i sin motion framfört. *Svenska elverksföreningen* och *Svenska kommunförbundet* förklarar sig ha för avsikt att i samband med pågående överarbetning av det av elverksföreningen rekommenderade normalförslaget undersöka vilka praktiska möjligheter som står till buds för att förhindra uppkomsten av olägenheter av bl. a. social natur. *Konsumentombudsmannen* (KO) anser att de av motionärerna berörda problemen synes kunna lösas inom ramen för lagen om otillbörliga avtalsvillkor. Först om denna lag inte leder till önskat resultat synes särskild lagstiftning i ämnet böra övervägas, anför KO.

Göta hovrätt har inhämtat upplysningar från fem elleverantörer inom hovrättens område rörande bland annat gällande bestämmelser och deras tillämpning. I reglementena för elleverans från ifrågavarande leverantörer finns bestämmelser om att tillförseln av elenergi kan avstängas om räkning ej betalas inom angiven tid. Hovrätten har gjort följande sammanställning av hur bestämmelserna tillämpas.

Det har upplysts att avstängning på grund av utebliven betalning förekommer i ganska stor utsträckning. I Växjö utsändes räkningar tre gånger om året. Cirka 1 000 abonnenter per termin betalar ej sin räkning i tid och uppföres på restlängd. Omkring 200 abonnenter underlåter att betala efter påminnelse, varefter avstängning sker.

Innan strömmen brytes, sker alltid krav med hot om avstängning. Jönköpings elverk sänder ut två kravbrev med uppmaning till abonnenten att betala vid äventyr av avstängning. I Eksjö anmodas abonnenten att betala antingen genom att elverket sätter sig i förbindelse med honom per telefon eller också genom att en montör gör ett personligt besök. Domneåns Kraftaktiebolag sänder ut två kravbrev efter räkningen. I det sista hotas med avstängning. Växjö elverk och Smålands Kraftaktiebolag (leverantör till bygden runt Nässjö) sänder ut endast ett kravbrev. Nässjö elverk skickar två. De flesta elverk kommer inom en snar framtid att lägga räkningar och krav på data. Eksjö kommer att använda ett IBM-system, där endast ett kravbrev sänds ut. I brevet kommer att angivas hot om avstängning. Samtliga elverk använder sig av en montör vid avstängning. Innan han bryter strömmen meddelar han, genom brev, per telefon eller vid personligt besök, när avstängningen skall ske. Han söker också förmå abonnenten att betala.

Det är mindre vanligt att elleverantören i anledning av utebliven betalning tar kontakt med social myndighet, exempelvis socialnämnden. Så händer dock ibland i mindre kommuner, till exempel i Eksjö och Nässjö, där man har kännedom om vilka som kan vara i ekonomiskt trångmål. Hos andra elverk hävdar man den uppfattningen att det ankommer på abonnenten själv att tillse att de sociala myndigheterna ingriper. I sådana fall underlåter man att stänga av strömmen endast om likvid inflyter. Hot om avstängning leder ofta till betalning, antingen från socialbyrå eller från abonnenten själv. Om avstängning skett inflyter likvid i alla de fall då abonnenten icke avflyttat.

Hovrätten framhåller att det material som sålunda stått till hovrättens förfogande är begränsat. Enligt hovrätten saknas emellertid anledning till antagande att det ej skulle vara tämligen representativt för förhållandena även i andra kommuner än de angivna.

Enligt hovrättens mening känner folk i allmänhet till, oavsett om de erhållit ett reglemente eller icke, att strömmen kan komma att avstängas om en elräkning ej betalas. Hovrätten anför vidare att de upplysningar hovrätten inhämtat därjämte synes ge klart vid handen att, sedan en abonnent underlåtit betalning, han på ett eller annat sätt minst en gång underrättas om risken för avstängning. Den som befinner sig i ekonomiskt trångmål har enligt hovrätten därför tid på sig att, om icke annat så genom social myndighet, få hjälp att betala räkningen och därigenom undvika avstängning av strömmen. Att en socialbyrå skulle neka hjälp i fall som de av motionärerna angivna får anses uteslutet, anför hovrätten och tillägger, att den omständigheten att avstängning likväl sker i stor utsträckning måste ha sin grund i andra omständigheter, exempelvis i abonnentens underlåtenhet att taga del av till honom översända skrivelser eller i hans brist på intresse att i tid gå till de sociala myndigheterna.

Mot bakgrunden av vad sålunda angivits, har hovrätten förklarat sig finna att skäl ej föreligger till en lagstiftning av det slag som motionärerna åsyftat.

Stockholms kommun har åberopat en av borgarrådet Gösta Agrenius upprättad promemoria, varvid fogats tjänsteutlåtanden från socialdirektören (åberopat av socialnämnden) och elverket (åberopat av industriverksstyrelsen). Promemorian har följande lydelse.

Stockholms elverk handhar uppbördsverksamhet för el, fjärrvärme, gas, vatten, avlopp samt i förekommande fall även energiskatt. Antalet abonnenter är 400 000 och årligen utfärdas ca 1 300 000 räkningar. År 1970 framställdes 68 500 avstängningsorder men antalet avstängningar till följd av utebliven betalning var endast 862.

Av elverkets utlåtande framgår att kravverksamheten betraktas som en mycket grannliga uppgift som handlägges med stor försiktighet och omsorg av särskilt utvald personal. Avstängning tillämpas endast som ett yttersta medel sedan alla andra möjligheter att få betalt för levererad vara prövats. Avstängning som kan drabba tredje man tillämpas ytterligt sällan och då endast i speciella fall.

Vid betalningssvårigheter hos privatpersoner kopplas regelmässigt de sociala myndigheterna in om gängse åtgärder — påminnelser, telefonkontakt personliga besök, hot om avstängning m. m. — ej gett avsett resultat. Till uppbördsmännens arbetsrutin hör för övrigt att i tillämpliga fall råda abonnent att själv vända sig till socialbyrå för hjälp. Samarbetet mellan uppbördsmännen och elverkets uppbördsavdelning å den ena sidan och socialbyråerna och övriga sociala organ å den andra löper smidigt. Detta bekräftar socialdirektören i sitt utlåtande och anför att det sätt på vilket elverket handlägger sina kravärenden är en tämligen säker garanti för att ingen verkligen hjälpbehövande skall drabbas av avbruten elleverans.

I likhet med industriverksstyrelsen och socialnämnden finner jag att motionärernas förslag att en särskild myndighet skall pröva varje avstängningsärende vara omotiverat och opåkallat. Ett system med obligatorisk prövning kan vidare framstå som ett intrång i den enskildes rätt att själv bestämma över sin hushållning. Ur elverkets synpunkt är det vidare väsentligt att rätten och möjligheten till avstängning bibehålles som ett påtryckningsmedel och en metod att i vissa extrema situationer erhålla betalning för levererad vara.

Sammanfattningsvis vill jag därför avstyrka motionärernas förslag att särskild myndighet skall pröva varje avstängningsärende. I Stockholm tillämpas en smidig och omdömesgill avstängningspolitik under ett gott men informellt samarbete med socialnämnden. Några olägenheter med detta system kan ej påvisas.

Kommerskollegiet anför att det med hänsyn till samhällsutvecklingen och medborgarens berättigade krav är nödvändigt att elleverans till hushållen fortlöpande sker utan störningar. En grundförutsättning härför måste dock anses vara att konsumenten betalar för förbrukad elkraft. En avstängning på grund av utebliven betalning kan emellertid — som motionärerna även framhållit — ha följder av social art som ej står i rimlig proportion till konsumentens försummelse, framhåller kollegiet.

Enligt kollegiets mening bör det ankomma på konsument, som står inför hot om avstängning från elleverans till följd av utebliven betalning för förbrukad elkraft, att kontakta hjälplämnande organ — de sociala

myndigheterna. Den som har verkligt behov av att få hjälp lär då kunna få denna jämlikt nuvarande sociallagstiftning. Det kan enligt kollegiets mening ej vara rimligt eller ens lämpligt att elleverantören skall ta den erforderliga kontakten med de sociala myndigheterna.

Kollegiet anför vidare att såvitt kollegiet vet vidtages numera vanligen ej åtgärder för avstängning av en konsument, som brister i betalningsskyldigheten gentemot elleverantören, förrän efter en eller flera påminnelser. Under förutsättning att konsumenten tar kontakt med de sociala myndigheterna så snart han finner sig ur stånd att betala sin elräkning bör därför tillräcklig tid stå till buds för de sociala myndigheterna att handlägga framställningen om hjälp innan hotet om avstängning verkställs.

På grund av det anförda anser kollegiet skäl saknas att bifalla motionen.

Svenska elverksföreningen har — utöver de synpunkter som upptagits i allmänna beredningsutskottet ovan (s. 4) redovisade utlåtande 1970: 39 — anført bl. a. följande.

Enligt gällande rätt kan en abonnent som finner villkoren för elleveransen eller tillämpningen av dessa oskäligen söka rättelse genom anmälan till den prisregleringsnämnd, varom grundstadgande finns i 2 §, mom. 7 i lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. Nämnden har i flera fall ingripit mot obillig tillämpning av leveransvillkor som nämnden i och för sig bedömt som godtagbara. Därtill kommer att kungl. kommerskollegium och elektriska inspektionen kan ingripa i fall av avstängning. Abonnenten saknar således ingalunda möjligheter att föra sin talan, framhåller föreningen.

Föreningen anför vidare att den, inte minst under de senaste åren, ägnat stor uppmärksamhet åt de problem som kan uppstå i samband med avstängningar. Bl. a. har dessa frågor aktualiserats vid utarbetandet av ett nytt normalförslag till allmänna bestämmelser för elleverans vid lågspänning, vilket kommer att vara klart inom den närmaste tiden. Det övervägs för närvarande om man i den till dessa bestämmelser hörande kommentaren skall lämna vissa rekommendationer till elleverantörerna om hur de bör förfara i avstängningsärenden eller om dessa anvisningar skall lämnas i annan ordning. Utformandet av rekommendationerna sker i samråd med bl. a. Svenska kommunförbundet. Syftet är att förhindra uppkomsten av olägenheter av bl. a. social natur.

Arbete med att utforma en handledning i avstängningsfrågor har också påbörjats. Föreningens intresse för avstängningsfrågorna föranleds inte endast av omsorg om de berörda abonnenterna utan tjänar också i hög grad elleverantörernas egna intressen. Avstängningsrätten är av stor betydelse som påtryckningsmedel mot abonnenter med bristande betalningsvilja, framhåller föreningen och tillägger, att det är angeläget för hela branschen att samtliga elleverantörer handlar så att det inte

uppstår motiv för att begränsa avstängningsrätten genom lagstiftning.

Föreningen anför vidare att eftersom elabonnenternas betalningsvilja inte alltid är den bästa ganska många drabbas av hot om avstängning. Det finns enligt föreningen abonnenter som regelbundet väntar med att betala tills de finner att risken för avstängning är överhängande. Elleverantörens meddelanden om förestående avstängning utfärdas därför rutinmässigt.

Själva avstängningen är däremot inte någon rutinåtgärd, framhåller föreningen. Bland de abonnenter som inte betalat finns t. ex. barnfamiljer som av humanitära skäl inte kan få drabbas av avstängning, det finns också ensamstående åldringar och andra som kan ha svårt att hålla reda på sina betalningar osv. En avstängningsåtgärd är i praktiken ofta utomordentligt ömtålig. Det är enligt föreningen mycket vanligt att samma abonnent återkommer på restlistorna debiteringsperiod efter debiteringsperiod och den personal som handlägger dessa frågor blir med tiden väl förtrogen med problemen. Som regel försöker man i det längsta undvika att stänga av. Det är, anför föreningen, mycket vanligt att man beviljar betalningsanstånd eller gör upp om en avbetalningsplan. Man stänger av endast i de fall där alla försök att komma till tals med abonnenten misslyckats. Det är redan nu mycket vanligt att elleverantören samråder med t. ex. de sociala myndigheterna innan avstängning sker. Elleverantören riskerar ju alltid bl. a. att avstängningen kan föranleda en anmälan till statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström.

Föreningen framhåller också, att om de sociala myndigheterna regelmässigt skulle ta ställning till alla presumtiva avstängningsärenden och göra detta med erforderlig snabbhet — dröjsmål skulle systematiskt kunna missbrukas till förfång för de utan anmärkning betalande abonnenterna — och mot bakgrund av ett eventuellt övertagande av betalningsansvaret så skulle detta innebära en avsevärd arbetsbelastning. Motionärerna synes icke ha inhämtat vederbörande myndigheters bedömning av möjligheterna att hantera frågan, anför föreningen.

Det är vidare, fortsätter föreningen, inte blott sociala myndigheter och hälsovårdsnämnder som kan vara aktuella instanser i detta sammanhang — i de kanske mest svårbedrägade fallen är det i stället arbetsmarknadsmyndigheten som berörs i första hand.

Föreningen anser det inte heller klarlagt varför motionen begränsar sig till leveranser av elkraft. Samma problem uppstår enligt föreningen vid leveranser av t. ex. gas och fjärrvärme och hela den i motionen upptagna frågan bör alltså ses i ett vidare perspektiv än vad som nu är fallet.

Med vad som sålunda anförts säger sig föreningen ha velat visa, att de i motionen påvisade olägenheterna av bl. a. social natur, vartill avstängning av elabonnenter kan leda, redan är i hög grad uppmärksammade av föreningen och dess medlemmar. Det i motionen begärda ut-

talandet av Kungl. Maj:t överensstämmer enligt föreningen till sitt sak-innehåll med de rekommendationer föreningen redan tidigare utfärdat och nu ytterligare förbereder. Härtill kommer, anför föreningen, att motionen icke visar att berörda myndigheter kan handlägga en tillkommande ärendebalans av ifrågakommande storlek och är beredda övertaga motsvarande betalningsansvar. Föreningen säger sig således inte finna någon godtagbar anledning att göra frågan om avstängning av el-abonnenter till föremål för ett uttalande av riksdagen och vill därför avstyrka motionärernas förslag.

Svenska kommunförbundet anför att erfarenheten visar, att ett betydande antal el-abonnenter inte fullgör sina betalningsskyldigheter förrän de hotas med avstängning av elströmmen. För eldistributörernas verksamhet är det därför nödvändigt att dessa har en avtalsrättslig möjlighet att sätta ett dylikt hot i verkställighet, framhåller förbundet. Vidare förtjänar enligt förbundet att framhållas att eldistributörerna, såväl kommunala som icke-kommunala, driver en affärsmässig verksamhet, som måste bygga på principen att betalning erhålles för den elström och de tjänster som lämnas. En helt annan fråga sägs vara, att eldistributörerna med största varsamhet bör utnyttja sina rättsliga möjligheter i förhållande till abonnent, som ej fullgör sin betalningsskyldighet. Såvitt förbundet har sig bekant sker detta också. Innan elström avstänges blir abonnenten förvarnad härom i god tid. Abonnent som saknar ekonomiska möjligheter att erlägga betalning för utställda räkningar får därigenom rimlig tid att vända sig till vederbörande sociala myndighet för erhållande av socialhjälp, anför förbundet, och tillägger att hjälpen normalt lämnas på det sättet, att ifrågavarande elräkning betalas av socialnämnden.

Hyresgästernas riksförbund pekar på att kostnaderna för elström till hushållen endast utgör en ringa del av de totala boendekostnaderna. Hyrorna eller, där det är fråga om egenägda hus, räntorna utgör däremot en mycket stor belastning för betalningssvaga hushåll. Vid sviktande ekonomi riskeras därför i första hand förfoganderätten över bostaden, vilket måste te sig vida allvarigare än en temporär avstängning av elleveransen.

I de fall, där betalningssvårigheter uppstått av sociala skäl, är det de sociala myndigheternas skyldighet att lämna hjälp, framhåller förbundet.

Förslaget om obligatorisk prövning av myndighet innan avstängning får företas anser förbundet vara svårförståeligt, då prövningen uppenbarligen inte skall avse tvist om exempelvis det debiterade beloppets storlek eller taxas skälighet utan endast ge sociala myndigheter en chans att överta betalningsansvaret. Förbundet pekar på att andra former för socialvårdens medverkan i de av motionärerna beskrivna situationerna står till buds. Det kan inte vara rimligt att införa ytterligare rutiner i den

kommunala byråkratin, anför förbundet avslutningsvis.

Socialstyrelsen delar uppfattningen att elström under de senaste årtiondena i allt större utsträckning blivit något som den enskilde individen blivit allt mer beroende av i sin dagliga livsföring. En avstängning från denna konsumtionsvara kan få katastrofala följder och då främst för barnfamiljer och gamla människor.

Enligt vad *socialstyrelsen* har erfarit sker dess bättre avstängning av elström på grund av bristande betalning ytterst sällan för ovanstående kategorier. Detta har, anför *socialstyrelsen*, sin förklaring i att leverans av elström sker genom kommunala stiftelser eller bolag samt privata andelsföreningar. I ledningen för de kommunala bolagen och ofta också för de privata andelsföreningarna finns kommunala förtroendemän, som även är engagerade i andra nämnder och styrelser, bl. a. sociala nämnder. På grund härav har det i många kommuner blivit en praxis, att i de fall enskilda hushållsabbonenter inte betalt sin elavgift kontakt tas med socialnämnden eller dess tjänstemän på socialbyrån.

Styrelsen säger sig emellertid också vara medveten om att det finns kommuner där ett sådant samarbete hittills inte tillämpats. *Socialstyrelsen* anser emellertid att antalet avstängningar av elström för enskilda hushållsbrukare är av så ringa omfattning att något behov av lagstiftning för att skydda dessa människor inte synes föreligga. Som inledningsvis anförts anser därför styrelsen att det är tillräckligt att Kungl. Maj:t uppdrar åt *socialstyrelsen* att på lämpligt sätt göra kommunerna uppmärksamma på problemen.

KO anför inledningsvis att en jämförelse med utsökningslagens (1877: 31) regler om utmätningsfrihet för viss egendom (65 §) i viss mån talar till förmån för bestämmelser av sådant innehåll som skisseras i motionen. Reglerna om utmätningsfrihet är avsedda att tillförsäkra gäldenären och hans familj vad man brukar kalla livets nödtröft. De problem, som uppstår för en familj som ställes utan elektrisk ström, är enligt *KO* mycket snarlika dem som man velat förhindra genom de berörda reglerna. I det fall, som avses med motionen, är det emellertid fråga om rättsförhållandet mellan leverantören och köparen av en viss nyttighet. Att helt avstänga leverantören från möjlighet att avbryta leverans vid bristande betalning anser *KO* i likhet med motionärerna vara att gå för långt. Däremot måste det anses befogat att skydda elkraftsabbonenten mot att få leveransen avstängd därför att han dröjt med betalning en kort tid eller underlåtit att betala ett mindre belopp. *KO* pekar på att bestämmelser med likartat syfte finns exempelvis vid dröjsmål med hyresbetalning i 3 kap. lagen (1907: 36) om nyttjanderätt till fast egendom (43 och 44 §§) och vid underlåtenhet att betala förfallna avbetalningsposter i lagen (1915: 219) om avbetalningsköp (2 §). *KO* nämner också möjligheterna till anstånd med avhysning enligt utsökningslagen (193 § andra stycket).

KO framhåller att de av motionärerna berörda problemen synes kunna lösas inom ramen för den lag om otillbörliga avtalsvillkor som nyligen antagits av riksdagen. Lagen kommer, anför KO, att göra det möjligt för KO att uppta förhandlingar med elkraftleverantörer om modifiering av sådana bestämmelser om avbrott i elleveranser som bedöms vara otillbörliga mot konsumenter. Om tillfredsställande lösningar inte kan uppnås genom förhandlingar kan KO hos marknadsrådet ansöka om förbud för elkraftleverantören att i fortsättningen använda visst avtalsvillkor.

KO anför vidare att han vid bedömningen av vad som skall anses som otillbörligt synes böra särskilt beakta de sociala aspekterna på frågan. Som minimikrav torde enligt KO böra sättas att tillfälliga betalningssvårigheter och dröjsmål med betalning av smärre belopp inte leder till avstängning av elleverans. Enligt KO synes det också vara möjligt att söka genom förhandlingar nå fram till en lösning som innebär att avstängning bara får ske efter prövning av myndighet.

Först om lagen om otillbörliga avtalsvillkor inte leder till önskat resultat synes särskild lagstiftning i ämnet böra övervägas, anför KO avslutningsvis.

Utskottet

Rättsförhållandet mellan leverantör av elektrisk energi och abonnent regleras i allmänhet av ett avtal, varigenom leverantören åtar sig att tillhandahålla energi och abonnenten att betala energin. De flesta avtalen regleras i reglementen, som i huvudsak brukar stämma överens med ett av Svenska elverksföreningen år 1956 godkänt och till användning rekommenderat förslag till reglemente för kommunalt elverk. Enligt en bestämmelse i detta förslag üger elverk stänga av tillförsel av elenergi om inte räkning på elenergi eller på annan elverkets kostnad för leveransen betalas inom angiven tid.

I motionen anføres att, eftersom elenergi i våra dagar används för betydligt flera ändamål än tidigare; t. ex. för uppvärmning och livsmedelsförvaring, tillförsel av ström är oundgängligen nödvändig för många. Avstängning på grund av utebliven betalning kan därför, framhåller motionärerna, få konsekvenser av framför allt social art som inte står i rimlig proportion till avtalsbrottet. Motionärerna hemställer med hänsyn härtill att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att avstängning ej bör ske utan föregående prövning i det enskilda fallet av lämplig myndighet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att elenergi under de senaste årtiondena i ökande omfattning blivit en nyttighet som den enskilde individen blivit alltmer beroende av i sin dagliga livsföring. Avstängning av ellörseln kan därför få mycket svåra följder. Särskilt

utsatta vid en avstängning är barnfamiljer och gamla människor. Enligt vad socialstyrelsen uppger sig ha erfarit sker dessbättre avstängning för dessa kategorier ytterst sällan. Detta torde ha sin förklaring i att det i många kommuner blivit praxis att elverkens uppbördsavdelningar i de fall då enskilda hushållsabbonenter inte betalt sin elavgift tar kontakt med socialnämnden eller dess tjänstemän på socialbyrån. Så sker t. ex. i Stockholms kommun, där – enligt vad som framgår av kommunens remissyttrande – det sätt på vilket elverket handlägger sina kravärenden är en tämligen säker garanti för att ingen verkligt hjälpbehövande skall drabbas av avbruten elleverans. Såsom bl. a. framgår av remissyttrandet från Göta hovrätt finns det å andra sidan kommuner där samarbete mellan elleverantören och social myndighet inte förekommer. Remissvaret från Elverksföreningen visar emellertid att man i samband med pågående överarbetning av föreningens förslag till normalavtal avser att utarbeta rekommendationer till elleverantörerna om hur de bör förfara i avstängningsärenden i syfte att förhindra uppkomsten av olägenheter av bl. a. social natur. Rekommendationerna utarbetas i samråd med bl. a. Kommunförbundet. Med hänsyn till den uppmärksamhet, som nämnda organisationer sålunda ägnar frågan, kan enligt utskottets mening förväntas att man utan lagstiftning skall kunna komma till rätta med de av motionärerna berörda problemen.

Avslutningsvis må framhållas att problemen enligt konsumentombudsmannens uppfattning också synes kunna lösas inom ramen för lagen om otillbörliga avtalsvillkor. Vid tillämpning av denna lag på bestämmelser om avbrott i elleveranser säger sig konsumentombudsmannen särskilt böra beakta de sociala aspekterna vid bedömningen av vad som skall anses otillbörligt.

På grund av vad sålunda anförts bör motionsyrkandet om särskild lagstiftning i ämnet inte vinna bifall.

Utskottet hemställer därför

att motionen 1971: 658 avslås.

Stockholm den 17 november 1971

På lagutskottets vägnar

DANIEL WIKLUND

Närvarande: herrar Wiklund i Stockholm (fp), Svedberg (s), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Lidgard (m), Hammarberg (s), Börjesson i Falköping (c), fru Åsbrink (s), fru Lundblad (s), herrar Winberg (m), Andersson i Södertälje (s), fru Jonäng (c), herrar Israelsson (vpk), Olsson i Timrå (s), fru Olsson i Hölö (c) och herr Enlund (fp).

